

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Бенца Ірина Юріївна

*студентка 2 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:

Красовська Ольга Олександрівна,

*д.п.н., професор кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «МИСТЕЦТВА» В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У Новій українській школі враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дитини. З урахування цього запроваджено двоциклову організацію освітнього простору на рівнях початкової і базової загальної середньої освіти. Початкова освіта Нової української школи поділяється на два цикли: адаптаційно-ігровий (1 – 2 класи); основний (3 – 4 класи) [1]. Школа – це те місце, де учні проєктують своє майбутнє, ураховуючи свої можливості. Завдання педагога — навчити їх продуктивно діяти в ситуаціях новизни й невизначеності (адже в нашому житті все так швидко змінюється, і те, що було корисним учора, сьогодні може виявитись абсолютно непотрібним). «Креативність», «творчий підхід», «креативна особистість», «творчі успіхи», «думати творчо», «прояв креативності» – ці поняття в сучасному суспільстві є показниками професіоналізму.

Креативність (від англ. створювати) – творчі здібності індивіда, які свідчать про готовність до створення принципово нових ідей, що відрізняються від традиційних або прийнятих схем мислення [4]. Метою шкільної освіти є розвиток дитини як креативної, творчої особистості шляхом включення її в різні види діяльності: навчання, пізнання, спілкування. Головне – не дати відповідь на питання, головне – направити на дорогу самостійних пошуків відповідей. Ми маємо створити умови для формування креативної особистості. Для розв'язання цієї проблеми, перш за все, потрібно зрозуміти, у чому полягає креативність, які основні ознаки креативної особистості. Різні вчені дають різні визначення креативності:

- здатність привносити щось нове у досвід (Ф. Баррон);
- здатність породжувати оригінальні ідеї в умовах розв'язування або постановки нових проблем (М. Уаллах);
- здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення (Дж. Гілфорд).

Концепцію креативності як феномену творчості було введено в науку американським психологом Дж. Гілфордом. Він і сформулював основні критерії креативності: здатність до постановки проблеми; здатність до генерації великої кількості ідей; семантична спонтанна гнучкість – здатність до продукування різних ідей; оригінальність; здатність удосконалювати об'єкт, уносячи певні корективи; здатність розв'язувати нестандартні проблеми, уміння побачити в об'єкті нові ознаки [4].

Для формування креативності необхідні певні умови:

- наявність позитивного зразка творчої поведінки (у першу чергу на розвиток здатності впливає спілкування дітей із дорослими людьми, які володіють креативними здібностями);
- створення умов для наслідування творчої поведінки;
- соціальне підкріплення творчої поведінки.

Таким чином, на думку більшості дослідників, креативність піддається розвитку. Серед чинників, що визначають розвиток творчого потенціалу школярів, первинна роль належить учителеві, неповторності й унікальності його особи. Саме від його прагнення до професійного самовдосконалення, особистісного зростання, наявності в нього професійно значимих якостей (власна креативність, самостійність, самоповага, рішучість, упевненість у собі), володіння ним сучасними досягненнями педагогічної науки, методами та технологіями розвитку творчого потенціалу дітей залежить успішність розвитку креативності.

Отже, важливою умовою розв'язання проблеми формування креативної особи є виховання педагогом власної креативності. Щоб розвивати творчі здібності учнів, педагог сам має бути творчою особистістю, прагнути подолати в собі сили інерції, шаблону, формальності у викладанні. Шляхи розвитку творчої особистості учнів початкових класів доволі різноманітні. Для розвитку творчості дітям потрібно якомога більше отримувати знань з оточуючого середовища під час вирішення тих чи інших завдань. На початковому етапі для цього раджу застосовувати ті види діяльності, з якими дитина вже знайома. Це – гра, конструювання, малювання, інсценування улюблених казок, завдання з геометричним матеріалом, дослідження та експериментування [2, с.24].

Творчий розвиток дитини залежить від того, наскільки вона бере участь у художньо-продуктивних видах діяльності. Кожна художньо-продуктивна діяльність передбачає вміння планувати, тобто спершу уявляти образ того, що створюється, а потім утілювати його в творчій діяльності. Отже, потрібно не формальне, а творче, розумне засвоєння і застосування педагогічного досвіду.

Аналіз спеціальної літератури дає змогу виокремити поняття «креативне мислення», що вперше було введено Н. Кондратьєвою. Креативне мислення, на її думку обумовлює наявність у людини таких оціночних суджень і способів творчої діяльності, які визначають естетичне ставлення до світу речей і до навколишньої дійсності в цілому [5, с. 19]. На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань по створенню творчого середовища та пошук способів їх реалізації. Це перший, сформований під керівництвом вчителя, рівень дизайнерського мислення. Його слід

відрізняти від стихійного, некерованого сформованого рівня, несформованого до початку систематичного навчання і залежного від спеціальних умов і індивідуальних здібностей дитини [5, с.12]. На думку Д. Богоявленської, креативне мислення – це цілеспрямований процес творчого переосмислення дійсності в застосуванні до об'єкта мистецтва і зв'язаних з ним проблем формоутворення [5, с.52].

У дітей молодшого шкільного віку розвивається мислення, активно здійснюється процес пізнання, формується індивідуальність, здібності, потенційні можливості. Дитячий вік – це час, коли увага дитини звернена до навколишнього середовища, і вона засвоює все, що має для неї життєво важливе значення. Важливим аспектом цього процесу постає розвиток креативного мислення на уроках «Мистецтва».

Головними показниками такого мислення є композиційні навички, об'ємно-просторове мислення, образно-логічне мислення, зображальна письменність, художньо-конструктивне бачення світу. У цей час питання про розвиток основ креативного мислення являється актуальним, оскільки цей вид діяльності означає для художньо-естетичного і інтелектуального розвитку дітей. Художньо-творча діяльність, як явище сучасною життя, як вигляд мистецтва, як частина культури не може не бути присутній в системі шкільної освіти. Інтерес до художньо-творчої діяльності в молодшому шкільному віці і збереження його надалі буде сприяти розвитку у дитини предметно-образних способів пізнання, невербального мислення і комунікативних здібностей.

Елементарне творче мислення включає основні структурні компоненти зрілого креативного мислення, але в тому вигляді, який відповідає віковим можливостям учнів. На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань зі створення окремого середовища та пошук способів їх реалізації [45, с. 14]. Це перший, сформований під керівництвом вчителя, рівень креативного мислення. Його слід відрізняти від стихійного, некерованого сформованого рівня, несформованого до початку систематичного навчання і залежного від спеціальних умов і індивідуальних здібностей дитини.

Системне креативне мислення - це мислення, яке можна сформувати при оволодінні спеціальними знаннями уміннями в умовах певної естетико-педагогічної середовища, а також в процесі виникнення проблемно-пошукової ситуації і способів її рішення [45, с.8]. Згідно з науковими даними, креативне мислення включає в себе наступні параметри:

- конструктивність;
- доцільність;
- варіативність, гнучкість;
- почуття стилю і стильової гармонії.

Конструктивність - ця така якість мислення, яка дозволяє проаналізувати певну предметну ситуацію і на основі цього перетворити її. Так якщо річ не відповідає практичним або естетичним вимогам, що висувуються, то виникає проблемна ситуація, для рішення якої повинна бути намічена певна система дій, направлених на виправлення недосконалості предмета. Ця стадія в

художньо-творчій діяльності є, мабуть, найбільш важливою, оскільки дозволяє передбачити і усунути нестачі функціонування речі ще на стадії розробки.

Доцільність як якість креативного мислення тісно пов'язана з конструктивністю. Якщо конструктивність можна визначити як здібність до постановки цілей, то доцільність - це здатність будувати систему дій відповідно точному до цих цілей. У доцільності відбивається розуміння зв'язку декоративно-художніх і конструктивних властивостей предмета з областю його функціонування. Вибір матеріалу, кольору, декору також відбувається на основі доцільності.

Варіативність і гнучкість мислення дозволяють створювати і розробляти не один, а декілька варіантів проектів, відповідних меті. Творчо мисляча людина старається побудувати по можливості більше гіпотез, з яких можна вибрати один самий кращий варіант, а можна розробляти і багато які варіанти, як різновиди творчого розв'язання проблеми. Варіативність мислення, безумовно, підвищується з розширенням досвіду і знань, але крім них в учбовому процесі велику роль грає і використання відповідних методів, спеціально стимулюючих рішення творчих задач.

Почуття стилю і стильової гармонії дозволяє підходити до оцінки навколишнього предметного середовища як до єдиного цілого. Поняття «стиль» означає саме стійка єдність. Звичайно ця єдність виражається через певні ознаки і прийоми художнього оформлення, про які у дошкільнят повинні бути сформовані відповідні знання. Взагалі поняття «стиль» об'єднує в собі досить складний комплекс діалектичних відносин змісту і форми, в тому числі культурно-історичні особливості епохи, її світогляд [2, с.50].

Таким чином, у молодших школярів необхідно розвивати такі якості креативного мислення, як конструктивність, доцільність, варіативність, гнучкість, а також почуття стилю і стильової гармонії. Розвиток цих якостей важливий, оскільки вони лежать в основі формування креативного мислення і важливі для всебічного розвитку особистості дитини. Визріла необхідність конкретного вирішення проблеми естетичної освіти в школі. У дітей розвивається мислення, активно здійснюється процес пізнання, формується індивідуальність, здібності, потенційні можливості. Важливим аспектом цього процесу постає розвиток креативного мислення на уроках «Мистецтва».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав. 2004. 218 с.
3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків, 2009. 176 с.
4. Євдокимова Л. М. Умови формування творчого мислення. Дитячий сад : теорія і практика. 2011. 112 с.
5. Зайчук В. О., Нісімчук А. С., Білан А. Д. Сучасні педагогічні технології : дидактично-інноваційний аспект. Т. 2. Луцьк, 2009. 312 с.